MARTA ISTRATI

Universitatea de Stat
din Moldova (Chişinău)

# COMPORTAMENTUL LINGVISTIC AL ADOLESCENȚILOR RUSOFONI ŞI TIPURILE LINGVISTICE DE FAMILIE (rezultatele unei anchete sociolingvistice)

**Abstract**

Depending on the spoken languages, the way they are used in the family and the alternative linguistic forms in students' communication (Russian-speaking students), discovered via an investigation in Ungheni town („Al. Pushkin" High School), with a total of 100 students. There were determined several types of families. The A type is represented by families that communicate only in Russian (18%). In type B are included families that use only Romanian and which is characterized by the lack (or very rare occurrence) of conversational code-switching (5%). In type C are included families where parents and children converse only in Russian and the grandparents (usually only on one line – father/ mother) – in Romanian (16% of the sample). In conclusion, such students are also frequently subjected to situational code-switching. Type D is represented by 23% of students surveyed and characterizes the combination of situational and conversational code-switching because with some family members the student will speak only in Russian/ Romanian and with other members he will resort to mixing Russian and Romanian. The family type E is characterized by mixing situations with all members of the family – 20%.

**Keywords:** bilingualism, diglossia, code-switching, mixing.

Contactul lingvistic, ce are loc în condițiile bilingvismului diglosic, se poate solda cu multiple **forme hibride**, care afectează ambele limbi [1, p. 62]. Cercetătorul H. Boyer identifică acest fenomen atât la nivel macrosociolingvistic (*hybridation interlectale*), cât şi la cel microsociolingvistic (*métissage fondamentalement conversationnel*) [Ibidem]. În lista acestor formațiuni hibride, alături de împrumuturi, calcuri, Boyer include **alternanța** şi **amestecul lingvistic**. În sociolingvistica anglofonă, pentru aceste fenomene este utilizat termenul **code-switching**, definit în 1982 de John Gumperz ca *juxtapunerea*, *în cadrul aceluiaşi discurs*, *a fragmentelor ce aparțin diferitor sisteme sau subsisteme gramaticale* [2, p. 59]. În sociolingvistica franceză, acest fenomen este numit ***mélange de langues*** sau ***alternance codique.***

Frecvența code-switching-ului este direct proporțională răspândirii bi/ plurilingvismului sau a diglosiei, iar în prezent, majoritatea vorbitorilor utilizează diverse limbi, dialecte, sociolecte, registre lingvistice/ ideolecte. Bunăoară, acest fenomen, aflat



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

tradițional la periferia intereselor, în ultimele decenii se bucură de o atenție sporită din partea socio-, psiholingvisticii şi lingvisticii generale.

În cazul unui bilingvism echilibrat, când vorbitorul posedă la fel de bine amândouă sistemele lingvistice, code-switching-ul poate oferi mai multe posibilități: semnalează schimbarea interlocutorului, introducerea unui citat, trecerea la un alt registru al discursului, efectul insistenței sau emfazei, căutarea unui cuvânt mai potrivit, comentarea celor spuse etc. Pe de altă parte, alternanța de cod permite vorbitorului de a compensa lacunele într-o limbă, recurgând la a doua, având astfel un efect de complementaritate.

Există vorbitori, în cazul nostru elevi din familiile în care alternanța şi mixing-ul sunt fenomene lingvistice absolut firești, care nu mai conştientizează code-switching-ul intrafrastic şi cel intra-word ca o schimbare lingvistică între limbile română şi rusă (uneori, ucraineană), ci ca o schimbare de stil (mixingul şi alternanța corespunzând unui stil inferior/ nonstandard).

Uneori alternanța este o formă de ***negociere*** a limbii de comunicare [3, p. 31]. În Republica Moldova, o evidentă manifestare a fenomenului în cauză este alternanța lingvistică în timpul comunicării reprezentanților diferitor comunități lingvistice, în ceea ce ne interesează – românofoni şi rusofoni.

Bunăoară, în funcție de limbile cunoscute, modul de utilizare a acestora în familie şi formele de alternanță lingvistică în comunicarea elevilor ce studiază în şcoala alolingvă (cu predare în limba rusă), descoperite prin intermediul unei anchete desfăşurate în oraşul Ungheni (Liceul Teoretic „Al. Puşkin"), pe un eşantion de 100 de elevi, au fost determinate **7 tipuri de familii**, ceea ce înseamnă, în fond, nu doar diferite condiții de asimilare a limbilor română/ rusă/ ucraineană de către elevi, dar şi tipul de bilingvism format (gradul de diferențiere a sistemelor lingvistice achiziționate şi/ sau utilizate).

**Tipul A** este reprezentat de familiile în care se comunică doar în limba rusă (ne referim la părinți, copii şi bunei), acestea constituie **18%** din eşantion. În condițiile respective, după forma achiziționării limbii a doua, bilingvismul rus-român al elevilor va fi, preponderent, de tip **instituțional.** Spre deosebire de **învățarea neoficială, învățarea oficială** asigură însuşirea unei limbi străine prin metode didactice, materiale şi resurse de învățare. Laboratorul lingvistic, lecțiile computerizate, exercițiile gramaticale etc. sunt, de asemenea, forme ale învățării oficiale [Apud: 4, p. 97]. Elevii din acest tip de familii, în cazul unei motivații puternice şi a unor capacități dezvoltate, pot atinge competențe înalte în cunoaşterea limbii române.

Un avantaj al acestui tip de familii este faptul că cele două sisteme lingvistice – limba rusă şi limba română – sunt net separate de către copii şi, în cazul acestui tip de bilingvism, care poate fi considerat **coordonat,** se reduce la minimum probabilitatea situațiilor de code-switching **intrafrastic**.***** (*tab. 1*)

***** Orice persoană bilingvă, fie şi cazul unui bilingvism compus, face o diferențiere netă între idiomurile vorbite. Chiar un tag-switching are loc conştient, în sensul că locutorul, deşi deseori neintenționat, recunoaşte limba-sursă a cuvântului intercalat într-un enunț în limba țintă. Astfel, adresarea întrebărilor de fapt sau de opinie, care vizează situațiile de code-switching la elevii chestionați, este absolut motivată şi susceptibilă de a furniza rezultate valabile şi prețioase.



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

*Tabelul 1*

**Utilizarea de către respondenţi a cuvintelor ruseşti şi româneşti în acelaşi enunţ**

| Situaţia / Tipul de familie | Niciodată | Rar | Uneori | Deseori | Întotdeauna |
|---|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinţilor este rusa sau ucraineana** | **48%** | **34%** | **14%** | **4%** | **–** |

Dintr-un alt punct de vedere, aceşti elevi pot determina frecvent un **code-switching între replici**, deoarece vor impune limba etniei şi familiei sale în conversaţia cu românofonii. Pentru a descoperi frecvenţa unor situaţii de acest tip, în chestionar au fost introduse întrebările *Au fost situaţii când vă adresaţi în rusă*, *dar vi se răspunde în română?* şi *Cum procedaţi în asemenea situaţii?*. Majoritatea respondenţilor au confirmat repetarea conversaţiilor de acest fel (*tab. 2*) şi **48%** din elevi au afirmat că discuţia o continuă în limba rusă (*tab. 3*).

*Tabelul 2*

**Frecvenţa situaţiilor când respondenţii se adresează în rusă, dar li se răspunde în română**

| Situaţia / Tipul de familie | Niciodată | Rar | Uneori | Deseori | Întotdeauna |
|---|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinţilor este rusa sau ucraineana** | **3%** | **16%** | **43%** | **36%** | **2%** |

*Tabelul 3*

**Comportamentul respondenţilor în situaţiile când ei se adresează în rusă, dar li se răspunde în română**

| Comportamentul elevului / Tipul de familie | Continui în română | Continui în rusă | Nu am acordat atenţie unor asemenea situaţii |
|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinţilor este rusa sau ucraineana** | **45%** | **48%** | **7%** |



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

Situaţii destul de frecvente în Republica Moldova sunt şi acelea în care un conlocutor rusofon determină limba de conversaţie într-un grup mai mult sau mai puţin numeros de românofoni, profitând de bilingvismul acestora. Cu scopul tatonării frecvenţei unor asemenea situaţii şi a comportamentului verbal al respondenţilor, chestionarul a propus întrebările *Într-un grup ce vorbeşte în limba română*, *veţi impune limba rusă?* şi *De ce?*, obţinându-se următoarele răspunsuri:

***Tabelul 4***

**Comportamentul respondenţilor într-un grup ce vorbeşte în română**

| **Impunerea limbii ruse** / **Tipul de familie** | Niciodată | Rar | Uneori | Deseori | Întotdeauna |
|---|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinţilor este rusa sau ucraineana** | **39%** | **14%** | **34%** | **3%** | **10%** |

***Tabelul 5***

**Motivaţiile respondenţilor rusofoni care îşi impun limba în grupurile de românofoni**

| **Motivaţia** / **Tipul de familie** | Ca să înţeleg bine şi să mă fac înţeles | Ca să înveţe şi ei rusa | Deoarece toţi înţeleg rusa | Din obişnuinţă |
|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinţilor este rusa sau ucraineana** | **72%** | **6%** | **5%** | **17%** |

***Tabelul 6***

**Motivaţiile respondenţilor rusofoni care nu îşi impun limba în grupurile de românofoni**

| **Motivaţia** / **Tipul de familie** | Pot vorbi în limba română | Nu este frumos altfel/ mă conformez majorităţii | Nu comunic cu ei (românofonii) |
|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinţilor este rusa sau ucraineana** | **58%** | **25%** | **17%** |



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

Majoritatea respondenților care şi-au declarat obişnuința să opteze pentru limba rusă drept cod de comunicare, chiar şi în grupurile de românofoni, sunt motivați de competențele lor slabe în ceea ce priveşte limba de stat. 22% (5%+17%) din elevi cu un asemenea comportament verbal evocă drept cauză situația sociolingvistică statornicită în țara noastră care a determinat stereotipul bilingvismului etniei majoritare şi al monolingvismului rusofonilor. Prezintă interes şi poziția celor 6% din respondenți, care consideră că românofonii sunt obligați să cunoască limba rusă, iar lor (rusofonilor) le revine misiunea de a-i ajuta în acest sens. Respondenții care întotdeauna/ aproape întotdeauna se conformează limbii majorității declară competențe suficient de bune în limba română, ori/ şi o cultură evoluată a comunicării, cu excepția a 17% (dintr-o jumătate de eşantion) care manifestă o atitudine negativă față de românofoni şi neagă existența unor relații cu aceştia.

**În tipul B** încadrăm familiile care utilizează **doar limba română**, prin urmare, care se caracterizează prin **lipsa** (ori apariția foarte rară a) **code-switching-ului conversațional**. Elevii din familiile în care **limba de comunicare este româna** reprezintă **5%** din eşantion. Ei recunosc că limba română, asociindu-se cu familia, este dominantă pentru ei şi au însuşit limba rusă după limba română. Unii au învățat-o mai devreme, comunicând cu prietenii, vecinii, cunoscuții rusofoni, achiziționând un **bilingvism primar**, alții au început s-o studieze în şcoală, devenind posesorii unui **bilingvism secundar** (învățarea limbii prin instruire). Elevii cu acest tip de bilingvism nu au probleme cu vorbirea în limba română, dar nu întotdeauna cunosc bine forma literară, deoarece în familie se utilizează dialectismele şi elementele populare (niciun respondent din familiile românofone nu a negat acest fapt).

Prezintă interes şi problema în ce măsură aceşti elevi se confruntă cu situațiile de transfer. Bunăoară, întrebarea **„*Utilizați în același enunț cuvinte ruseşti şi românești?*”** a avut drept scop descoperirea situațiilor de **intra-sentential switching** în vorbirea elevilor din familii românofone.

***Tabelul 7***

**Utilizarea de către respondenți a cuvintelor ruseşti şi românești în același enunț**

| Situația / Tipul de familie | Niciodată | Rar | Uneori | Deseori | Întotdeauna |
|---|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba de comunicare este româna** | **25%** | **58%** | **17%** | – | – |

Rezultatele din *tab. 7* ilustrează o diferență pozitivă comparativ cu cea a elevilor din alte tipuri de familie şi demonstrează veridicitatea teoriei că la elevii bilingvi, ale căror



BDD-A6870 © 2011 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

competenţe comunicative s-au format conform principiului „limba casei/ limba din afară” nu este atât de frecvent **intra-sentential (intrafrastic) switching de tip conversaţional,** adică alternanţa lingvistică în interiorul enunţului, fără schimbarea interlocutorului, a temei etc.

Acest tip de bilingvism, cel mai frecvent **consecutiv**, conform teoriei lui Weinreich, poate fi numit „subordonat” [Apud: 5, p. 80], căci copiii „interpretează” cuvintele limbii secunde – rusă – prin cuvintele limbii primare, adică română. Elevii recunosc că deseori gândesc mai întâi în limba română, traducând apoi ideile în rusă, mai ales când trebuie să scrie texte bine argumentate asupra unor subiecte complexe, încât vorbirea scrisă sau orală în limba rusă, ca limbă-ţintă, este marcată de interferenţe (mai frecvent sub formă de calcuri lexicale, semantice, sintactice) din limba română – limba-sursă.

În situaţiile analizate şi la tipul A de familii, elevii din acest tip au mult mai frecvent tendinţa să se integreze în grupurile de românofoni şi, în general, nu sesizează vreo diferenţă puternică între sine, reprezentanţi „semiaculturizaţi” ai etniei tutelare (deoarece, în pofida naţionalităţii române a părinţilor, ei au fost şcolarizaţi în şcoală alolingvă), şi reprezentanţii tipici ai acesteia. Rezultatele anchetei, care demonstrează acest fapt, au fost sintetizate în următoarele tabele:

***Tabelul 8***

**Frecvenţa situaţiilor când respondenţii se adresează în rusă, dar li se răspunde în română**

| Situaţia / Tipul de familie | Niciodată | Rar | Uneori | Deseori | Întotdeauna |
|---|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinţilor este româna** | – | **51%** | **25%** | **24%** | – |

***Tabelul 9***

**Comportamentul respondenţilor în situaţiile când ei se adresează în rusă, dar li se răspunde în română**

| Comportamentul elevului / Tipul de familie | Continui în română | Continui în rusă | Nu am acordat atenţie unor asemenea situaţii |
|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinţilor este româna** | **92%** | **0%** | **8%** |



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

*Tabelul 10*

**Comportamentul respondenților într-un grup ce vorbeşte în română**

| Impunerea limbii ruse / Tipul de familie | Niciodată | Rar | Uneori | Deseori | Întotdeauna |
|---|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinților este româna** | **83%** | **7%** | – | – | – |

*Tabelul 11*

**Motivațiile respondenților rusofoni care îşi impun limba în grupurile de românofoni**

| Situația / Tipul de familie | Ca să înțeleg bine şi să mă fac înțeles | Ca să învețe şi ei rusa | Deoarece toți înțeleg rusa | Din obişnuință |
|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinților este româna** | – | – | – | **100%** |

*Tabelul 12*

**Motivațiile respondenților rusofoni care nu îşi impun limba în grupurile de românofoni**

| Situația / Tipul de familie | Pot vorbi în limba română | Nu este frumos/ mă conformez majorității | Pentru diversitate | Nu comunic cu ei |
|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a părinților este româna** | **89%** | **10%** | **1%** | – |

**Tipul C** (**16%** din eşantion) reprezintă familiile în care între **părinți** şi copii se conversează doar în **limba rusă**, iar **cu buneii** (de obicei doar pe o linie – paternă/ maternă) – în **limba română**. În concluzie, asemenea elevi sunt frecvent supuşi unui **code-switching situațional** (alternanță lingvistică în contexte diferite sau între replicile adresate diferitor conlocutori).[1]

[1] Am încadrat în acest tip şi situațiile de trilingvism, când, cu buneii de pe o linie, se vorbeşte nu în limba rusă, ci în ucraineană.



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

Deoarece în eşantionul aleatoriu respectiv nu am descoperit alt tip de familii în care s-ar asigura principiul *o limbă – un părinte*, putem considera tipul C cel mai apropiat de modelul acesta şi de bilingvismul **coordonat**[1], (sau *pur*, conform terminologiei lui Şcerba [6, p. 314]), în măsura în care elevii au învăţat limbile română şi rusă[2] în împrejurări separate, nu le folosesc amestecat şi codurile lingvistice sunt relativ independente, spre deosebire de bilingvismul compus**,** când limbile sunt dependente. Asemenea elevi se caracterizează printr-o netă diferenţiere a sistemelor lingvistice achiziţionate, fiecare idiom având destinaţia sa. Desigur că formarea competenţelor de comunicare în fiecare limbă depinde de personalitatea copilului, abilităţile lui, atitudinea familiei, totalitatea conversaţiilor duse în cele două limbi, mediul lingvistic în care se află acesta. Copiii se obişnuiesc atât de bine cu faptul că fiecare limbă se vorbeşte în contextul său, încât privesc critic cazurile de abatere de la ordinea obişnuită şi afirmă că, de obicei, consideră nefiresc să se adreseze rudelor rusofone în limba română, ori viceversa. Evident că greşelile comise de aceşti elevi în exprimarea orală sau scrisă vor fi rareori cauzate de contactul lingvistic, însă ei vor avea de depăşit probleme mai grave la disciplina *limba română*, dacă nu au achiziţionat, în mod primar, limba română literară, ci varianta colocvială, cu elemente din limbajul popular, varianta dialectală etc. Deşi limba rusă, vorbită atât cu părinţii, cât şi în instituţia de învăţământ, pentru ei este dominantă, totuşi, asemenea elevi, cu condiţia unei comunicări sistematice în limba română, pot atinge un nivel înalt de competenţe lingvistice în ambele limbi, reducându-se mult pericolul **mixingului**. În acest caz, bilingvismul coordonat va oferi avantaje importante elevilor.

**Tipul D de familii** este cel mai răspândit în cadrul eşantionului supus cercetării, reprezentând **23%** dintre elevii chestionaţi şi îl caracterizează îmbinarea dintre c**ode-switching-ul interfrastic situaţional** şi cel **intrafrastic conversaţional,** deoarece, cu unii membri ai familiei, elevul va vorbi doar într-o limbă, rusă/ română, iar cu alţi membri va recurge la mixing rus – român.

Diversele situaţii pot fi încadrate în două configuraţii relative:

1) în vorbirea cu un părinte, elevul apelează la amestec lingvistic, cu alt părinte (uneori şi cu fraţii) se comunică doar în limba rusă.[3]

2) mai rar, cu părinţii şi fraţii, elevul conversează în ambele limbi (gradul de mixing este diferit), iar cu buneii, de obicei pe o singură linie, vorbeşte doar în limba rusă/ româna.[4]

Tipul **D1** îl constituie **familiile mixte**, în care un părinte este român (care nu a renunţat la limba maternă, dar utilizează intens şi limba rusă), iar altul este rus sau rusofon (ucrainean, găgăuz), deci familii în care limba comunicării cu copiii nu devine în totalitate limba minoritară (rusa), dar în care aceasta domină.

[1] Utilizăm terminologia lui Weinreich, care deosebeşte trei tipuri de bilingvism: c**oordonat, compus şi subordonat** [Apud: 5, p. 79] şi nu pe cea a lui Fishman, care consideră că, în cazul **bilingvismul coordonat,** a doua limbă este achiziţionată ulterior, în decursul şcolii sau al activităţii profesionale. [Apud: 7, p. 279]

[2] Vom face abstracţie de competenţele elevilor în limba ucraineană.

[3] În eşantionul respectiv nu a fost identificată nicio familie în care un părinte ar vorbi doar limba română.

[4] Acest subtip pare asemănător cu tipul E, dar existenţa unor membri monolingvi ai familiei ne determină să-l încadrăm anume în această clasă.



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

De obicei, părintele care determină alegerea limbii de comunicare dominante în familie este mama, în virtutea aceloraşi factori care explică denumirea de „limbă maternă" şi nu „limbă paternă". În consecinţă, dacă mama este pur rusofonă, code-switching-ul rus-român este mai rar. Aceste familii au câteva aspecte comune cu familiile în care ambii părinţi sunt ruşi, dar prezintă şi multe deosebiri. În primul rând, copilul nu percepe limba româna ca element venit din afara familiei, din comunitate, ci ca limba unuia dintre părinţi, precum şi a familiei acestuia, a prietenilor lui. De aceea, limba română este achiziţionată, în astfel de cazuri, aproape simultan cu limba rusă. Aceasta este varianta preferabilă.

Deoarece în familiile mixte de acest fel cel puţin o limbă[1] este asociată cu un context separat (un părinte, unii bunei), nu se observă interferenţe abundente în utilizarea acestui idiom, copiii conştientizându-l, de timpuriu, ca pe un sistem izolat. Astfel, situaţiile de c**ode-switching intrafrastic**, în vorbirea acestor elevi, vor avea următoarea frecvenţă:

***Tabelul 13***

**Utilizarea de către respondenţi a cuvintelor ruseşti şi româneşti în acelaşi enunţ**

| Situaţia / Tipul de familie | Niciodată | Rar | Uneori | Deseori | Întotdeauna |
|---|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a unui părinte este româna** | **38%** | **40%** | **22%** | **–** | **–** |

Comparativ cu elevii din familii pur rusofone, copiii din familiile mixte, chiar dacă în vorbirea lor predomină limba rusă, în procesul de integrare în comunitatea românofonă majoritară, beneficiază de originea română a unuia dintre părinţi, devenindu-le apropiate de timpuriu această limbă, cultură şi mentalitate, ceea ce demonstrează şi datele statistice din următoarele tabele:

***Tabelul 14***

**Comportamentul respondenţilor în situaţiile când ei se adresează în rusă, dar li se răspunde în română**

| Comportamentul elevului / Tipul de familie | Continui în română | Continui în rusă | Nu am acordat atenţie unor asemenea situaţii |
|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a unui părinte este româna** | **75%** | **12%** | **13%** |

[1] Sunt cazuri că buneii de pe o linie sunt doar românofoni, iar de pe altă filieră – doar rusofoni (la code-switching apelează părinţii), atunci ambele limbi se asociază cu nişte contexte separate.



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

*Tabelul 15*

**Comportamentul respondenților într-un grup ce vorbeşte în română**

| Impunerea limbii ruse / Tipul de familie | Niciodată | Rar | Uneori | Deseori | Întotdeauna |
|---|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a unui părinte este româna** | **56%** | **19%** | **25%** | – | – |

*Tabelul 16*

**Motivațiile respondenților rusofoni care îşi impun limba în grupurile de românofoni**

| Situația / Tipul de familie | Ca să înțeleg bine şi să mă fac înțeles | Ca să învețe şi ei rusa | Deoarece toți înțeleg rusa | Din obişnuință |
|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a unui părinte este româna** | **71%** | **29%** | – | – |

*Tabelul 17*

**Motivațiile respondenților rusofoni care nu îşi impun limba în grupurile de românofoni**

| Situația / Tipul de familie | Pot vorbi în limba română | Nu este frumos/ mă conformez majorității | Pentru diversitate | Nu comunic cu ei |
|---|---|---|---|---|
| **Elevii din familiile în care limba maternă a unui părinte este româna** | **78%** | **22%** | – | – |

**Tipul E** de familii este caracterizat de situațiile **de mixing cu toți membrii de familie – 20%.** Deoarece în familie nu s-a asigurat principiul „un părinte – o limbă”, recomandat de psiholingvişti, copiii nu fac o netă distincție între cele două limbi. Dintre aceşti elevi 9% recunosc dominanța limbii ruse în propria vorbire. Acest fapt se datorează condițiilor monolingve din şcoală, însă interferențele vor fi cu atât mai frecvente, cu cât este mai mică motivația de a vorbi o limbă îngrijită. Acesta poate fi numit bilingvism „amestecat”, dacă utilizăm terminologia lui Şcerba [6, p. 313], „complex”, după



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

Weinreich [Apud: 5, p. 79], sau „compus", după Fishman [Apud: 7, p. 279].[1] Vorbirea acestor elevi, precum şi a membrilor de familie bilingvi activ[2]/ semilingvi, abundă în toate tipurile de **code-switching conversaţional (inter-sentential şi intra-sentential switching, tag-switching** şi **intra-word switching).** Mai mult decât atât, elevilor le este dificil să evite interferenţele şi în contexte oficiale, mai ales în discursul narativ, ori în vorbirea argumentativă orală. În comunicarea scrisă intervin numeroase calcuri şi greşeli gramaticale, când elevii nu pot depăşi distanţa interlingvistică.

Elevii care reprezintă acest tip de bilingvism au afirmat că limbajul în care gândesc conţine atât cuvinte ruseşti, cât şi româneşti. De aceea, ei sunt nevoiţi să depună un efort dublu amintindu-şi sau căutând echivalentele din limba română pentru cuvintele ruseşti şi invers. Aceasta este, în opinia lor, cauza unui nivel scăzut la majoritatea disciplinelor, chiar şi la limba română, unde sunt întrecuţi de elevii ce au achiziţionat limba română doar în instituţia de învăţământ şi nu confundă formele literare cu cele nonstandard. Pare deci motivată **concluzia** că anume acest tip de familie va condiţiona apariţia unor **semilingvi**, adică a persoanelor cu deficienţe calitative şi cantitative în ambele limbi.

Descoperind în cadrul anchetei un număr impunător de familii caracterizate de **code-switching rus-ucrainean (11%),** le-am grupat în **tipul F** de familii, dar nu le-am analizat deoarece, în absenţa limbii române în comunicare, nu suntem interesaţi de această categorie de bilingvi.

Dacă în familie cineva utilizează româna, dar elevii chestionaţi declară că nu comunică în română, îi considerăm **bilingvi pasivi** şi îi integrăm în **tipul G** de familii, care reprezintă **7%** din eşantion.

Astfel, rezultatele anchetei ilustrează elocvent rolul esenţial al alegerii lingvistice în familie şi al reprezentărilor socio- şi metalingvistice inspirate de părinţi, ca factori ce determină comportamentul lingvistic al copiilor/ adolescenţilor şi competenţele lingvistice ale acestora.

## REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Henri Boyer, *Introduction à la sociolinguistique*, Paris, DUNOD, 2001.

2. John Gumperz, *Conversational code-switching*, în John Gumperz (ed.), *Discourse Strategy*, Cambridge, University Press, 1982.

3. Louis-Jean Calvet, *La guerre des langues et les politiques linguistiques*, Paris, Hachette, 1999.

[1] Asemenea bilingvism caracterizează persoanele bilingve care au achiziţionat simultan cele două idiomuri şi trec mereu de la o limbă la alta – de la română la rusă şi invers – chiar fără să acorde atenţie acestui fapt.

[2] Accentuăm că aceştia sunt bilingvi activi, deoarece faptul că ceilalţi membri ai familiei utilizează doar o limbă nu este marca monolingvismului, ei pot înţelege şi/sau vorbi cealaltă limbă, fiind astfel bilingvi pasivi.



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)

4. Colin Baker, *Foundation of Bilingual education and Bilingualism*, Clevedon. Philadelphia. Adelaide, Multilingual Matters Ltd, 1993.

5. Suzanne Romaine, *Bilingualism* (Second Editions), Blackwell, Oxford UK and Cambridge USA, 1995.

6. Щерба Л. В., *Языковая система и речевая деятельность*, Ленинград, Наука, 1974.

7. Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Dumitru Chiţoran, *Sociolingvistica*. *Orientări actuale*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1975.



BDD-A6870 © 2011 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:58 UTC)